

Vendim nr. 33 datë 23.04.2024

(V-33/24)

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga: Holta Zaçaj, Kryetare, Marsida Xhaferllari, Fiona Papajorgji, Elsa Toska, Sonila Bejtja, Ilir Toska, Genti Ibrahim, Marjana Semini, Sandër Beci, anëtarë, me sekretare Belma Lleshi, në datën 23.04.2024 mori në shqyrtim në seancë plenare mbi bazë të dokumenteve çështjen nr. 23 (Sh) 2023 të Regjistrimit Themeltar, që u përket:

KËRKUESE: SHOQËRIA “ENERGY ALBANIA GROUP” SH.P.K., SHOQËRIA “MP-HEC” SH.P.K., përfaqësuar nga zonja Anna Xheka Fröb, me autorizim.

SUBJEKT I INTERESUAR:

ADRE HYDROPOWER S.R.L., përfaqësuar në gjykim nga studio ligjore “Kalo Associates”, me avokat Armando Toslluku, me prokurë të posaçme.

OBJEKTI: Shfuqizimi i vendimit nr. 00-2023-2204, datë 26.04.2023 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, si i papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.

BAZA LIGJORE: Nenet 42, 131, pika 1, shkronja “f”, 134, pika 1, shkronja “i” dhe 142 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë (*Kushtetuta*); neni 6 i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut; ligji nr. 8577, datë 10.02.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar (*ligji nr. 8577/2000*).

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoji relatorin e çështjes Sandër Beci, mori në shqyrtim pretendimet me shkrim të kërkueseve, të cilat kanë kërkuar pranimin e kërkesës, prapësimet me shkrim të subjektit të

interesuar, shoqërisë “Adre Hydropower” S.r.l., që ka kërkuar rrëzimin e kërkesës, si dhe diskutoi çështjen në tërësi,

V Ë R E N:

I

Rrethanat e çështjes

1. Kërkueset, shoqëritë “Energy Albania Group” sh.p.k. dhe “MP-HEC” sh.p.k., kanë si objekt të aktivitetit të tyre, ndër të tjera, operimin, ndërtimin dhe transferimin e hidrocentraleve. Gjithashtu, rezulton se kërkuesja, shoqëria “Energy Albania Group” sh.p.k., është zotëruese e 100% të kuotave të kapitalit të kërkueses tjetër, shoqërisë “MP-HEC” sh.p.k.

2. Për shkak të pamundësive financiare për përfundimin e një hidrocentrali, kërkueset kanë hyrë në bisedime me shoqërinë “Adre Hydropower” S.r.l., për blerjen nga kjo e fundit të 90% të kuotave të kapitalit të shoqërisë “MP-HEC” sh.p.k. Për këtë qëllim, në datën 19.03.2015, kërkueset kanë nënshkruar kontratën paraprake të shitjes së kuotave, sipas së cilës shoqëria “Energy Albania Group” sh.p.k. ka marrë përsipër shitjen e 90% të kuotave që kjo shoqëri zotëronte në shoqërinë “MP-HEC” sh.p.k. te shoqëria “Adre Hydropower” S.r.l., pas përgatitjes së dokumentacionit të nevojshëm dhe pas marrjes së miratimit nga ministria përkatëse për kalimin e këtyre kuotave.

3. Sipas paragrafit 9 të kontratës paraprake të shitjes së kuotave: *“Çdo mosmarrëveshje e çdo lloji dhe natyre që lind ndërmjet Palëve, për interpretimin, ekzekutimin dhe përfundimin e kësaj marrëveshjeje ose të akteve të vendosura në zbatim të saj, si dhe çdo mosmarrëveshje ose divergjencë të çdo lloji dhe natyre, që mund të lindë ndërmjet Palëve, në lidhje me tërheqjen nga kontrata do t’i nënshtrohet vendimit të një Bordi Arbitrazhi të përbërë nga tre anëtarë, të cilët do të gjykojnë sipas ligjit (...) Selia e Arbitrazhit do të jetë Romë”*. Ndërsa në paragrafin 2.3. të saj është përcaktuar se kontrata do të merrte vlefshmëri në rast se brenda datës 24.03.2015 shoqëria “Adre Hydropower” S.r.l. do të kryente pagesën e shumës prej 50.000 eurosh, e cila do të shërbente si parapagesë për çmimin e shitjes së kuotave në rast se premtimi i shitjes do të finalizohet në shitje përfundimtare.

4. Në datën 24.03.2015 shoqëria “Adre Hydropower” S.r.l., përmes një transferte bankare, ka kryer pagesën e shumës prej 50.000 eurosh në favor të shoqërisë “Energy Albania Group” sh.p.k., me përshkrimin sipas kontratës, datë 19.03.2015. Po në të njëjtën datë, ndërmjet shoqërisë “Adre Hydropower” S.r.l. dhe shoqërisë “Energy Albania Group” sh.p.k.,

është nënshkruar edhe kontrata e huas nr. 2651 rep., nr.850 kol, datë 24.03.2015 (*kontrata e huas*), ku e para paraqitet si huadhënëse, ndërsa e dyta si huamarrëse. Afati i shlyerjes së huas është përcaktuar deri në datën 30.06.2015, me kusht që huamarrësi të mos ketë marrë brenda këtij afati lejet, licencat, autorizimet përkatëse të parashikuara nga kontrata paraprake e datës 19.03.2015, për shitjen e 90% të kuotave që ai zotëron në kapitalin e shoqërisë “MP-HEC” sh.p.k. (neni 2.1.). Në kontratën e huas palët kanë përcaktuar se shuma e huas do të përdorej nga huamarrësi për qëllimin që ato kanë rënë dakord paraprakisht në kontratën paraprake të shitjes së kuotave të datës 19.03.2015 (neni 5.1.). Po kështu, palët kanë rënë dakord që kontrata e huas do të kontrollohet dhe interpretohet sipas legjislacionit shqiptar dhe se çdo mosmarrëveshje, keqkuptim ose pretendim që lind për këtë kontratë ose në lidhje me të, do të gjykohen nga Gjykata e Rrethit Tiranë (neni 8).

5. Në datën 23.06.2015 shoqëria “Adre Hydropower” S.r.l. ka njoftuar kërkeset se nuk do të vijonte me nënshkrimin e blerjes së kuotave. Në vijim, ndërsa kërkeset nuk kanë pranuar kthimin e shumës së paguar sipas kontratës paraprake të shitjes së kuotave, në vitin 2021 shoqëria “Adre Hydropower” S.r.l. i është drejtuar Gjykatës së Arbitrazhit, e cila, me vendimin e datës 26.01.2022 ka vendosur pranimin e padisë së shoqërisë “Adre Hydropower” S.r.l. kundër shoqërisë “Energy Albania Group sh.p.k. dhe shoqërisë “MP-HEC” sh.p.k., duke i detyruar këto të fundit t’i paguajnë shoqërisë “Adre Hydropower” S.r.l. shumën prej 49.870 eurosh. Gjatë këtij procesi, kërkeset kanë ngritur pretendime për mungesën e juridiksionit të Gjykatës së Arbitrazhit, me argumentin se klauzola e arbitrazhit në kontratën paraprake të shitjes së datës 19.03.2015 është ndryshuar përmes kontratës së huas së datës 24.03.2015. Gjykata e Arbitrazhit nuk e ka pranuar këtë pretendim, duke arsyetuar, ndër të tjera, se nga përmbajtja e kontratës së huas nuk rezulton asnjë element ose arsyetim logjik nga i cili të identifikohet vullneti i palëve për të zëvendësuar klauzolën e arbitrazhit në kontratën paraprake të shitjes, përveçse palët në këto kontrata nuk janë të njëjta, ndërsa shoqëria “MP-HEC” sh.p.k. palë në kontratën paraprake të shitjes, nuk është e tillë në kontratën e huas.

6. Pas përfundimit të procesit të arbitrazhit, ndërsa shoqëria “Adre Hydropower” S.r.l. ka kërkuar përmbushjen e detyrimit, sipas vendimit të Gjykatës së Arbitrazhit, kërkeset, duke pretenduar shuarjen e detyrimit prej 49.870 eurosh sipas kontratës së huas dhe asaj paraprake të shitjes së kuotave, i janë drejtuar Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë me objekt konstatimin e shuarjes së detyrimit “kthim huaje”. Sipas argumenteve të kërkueseve në kërkesëpadi, kontrata i detyronte ato të kthenin huan vetëm në rast të mosmarrjes së lejeve, licencave dhe

autorizimeve, por duke qenë përpara faktit se këto të fundit janë marrë të gjitha prej tyre, sipas kërkueseve, jemi në rastin e parashikuar nga neni 2.2., i kontratës së huas, sipas të cilit, nëse merren lejet, licencat dhe autorizimet, huaja do të konsiderohet e shlyer dhe huadhënësi nuk do të ketë të drejtën të kërkojë shumën.

7. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, pasi ka vënë në diskutim dhe dëgjuar palët në lidhje me çështjen e juridiksionit gjyqësor të ngritur nga pala e paditur “Adre Hydropower” S.r.l., me vendimin nr. 190, datë 25.01.2023, ka vendosur deklarin e mungesës së juridiksionit të saj gjyqësor. Sipas asaj gjykate, duke qenë se marrëdhënia juridike e palëve e gjen shkakun e saj ligjor te kontrata paraprake e shitjes së kuotave, është në dispozitat e saj që rregullohen dhe të drejtat dhe detyrimet e palëve lidhur me juridiksionin në zgjidhjen e mosmarrëveshjeve, që kanë shkakun e tyre në këtë kontratë. Për këtë arsye, gjykata e shkallës së parë, bazuar në paragrafin 9 të kontratës paraprake të shitjes së kuotave, ka vlerësuar se nuk ka juridiksion për zgjidhjen e çështjes objekt gjykimi, pasi ajo është kompetencë ekskluzive e Gjykatës së Arbitrazhit. Ndaj këtij vendimi kanë bërë rekurs të veçantë kërkuestet.

8. Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. 00-2023-2204, datë 26.04.2023, ka vendosur lënien në fuqi të vendimit të gjykatës së shkallës së parë. Edhe sipas Kolegjit Civil, kontrata e huas lidhet pashmangshmërisht me kontratën paraprake të shitjes së kuotave, ndaj për zgjidhjen e mosmarrëveshjes së parashtruar përpara gjykatës kjo e fundit do të duhej të interpretohe dhe analizonte kushtet e kontratës paraprake të shitjes së kuotave në të cilën kontrata e huas referon, por një gjë e tillë ndalohe nga paragrafi 9 i kontratës paraprake të shitjes së kuotave që përcakton klauzolën e arbitrazhit.

9. Në datën 07.09.2023 kërkuestet i janë drejtuar Gjykatës Kushtetuese (*Gjykata*) me ankim kushtetues individual sipas objektit të tij, i cili, pasi është plotësuar sipas parashikimeve nenit 27 të ligjit nr. 8577/2000, është regjistruar në datën 18.09.2023. Kolegji i Gjykatës në datën 18.12.2023 ka vendosur kalimin e çështjes për shqyrtim në seancë plenare mbi bazë të dokumenteve.

II

Pretendimet në Gjykatën Kushtetuese

10. **Kërkuestet**, në mënyrë të përmbledhur, kanë pretenduar se i janë cenuar:

10.1. *E drejta e aksesit*, pasi Gjykata e Lartë është shprehur për çështje të ligjit, të cilat janë marrë në shqyrtim kryesisht prej saj, pa njoftuar më parë palët për to, në

kundërshtim me nenin 473/a të Kodit të Procedurës Civile (KPC). Gjithashtu, Gjykata e Lartë ka interpretuar dhe zbatuar në mënyrë të gabuar ligjin, kontratën e huas dhe kontratën paraprake të shitjes së kuotave, si edhe gabon kur e quan vendimin e Gjykatës së Arbitrazhit gjë të gjykuar. Gjykata e Lartë dhe Gjykata e Arbitrazhit janë shprehur se nuk mund ta gjykojnë kontratën e huas, duke mos i dhënë zgjidhje përfundimtare së drejtës së kërkueseve për shuarjen e detyrimit të kthimit të huas.

- 10.2. *E drejta e mbrojtjes efektive*, pasi kërkueset nuk janë njoftuar në asnjë prej formave të përcaktuara në nenin 482, pika 3, të KPC-së për datën dhe orën e zhvillimit të gjykimit në Gjykatën e Lartë, si dhe përbërjen e trupit gjykues, edhe pse të dhënat ishin dhënë në shkallët e tjera të gjykimit.
- 10.3. *Standardi i arsytimit të vendimit gjyqësor*, pasi Gjykata e Lartë nuk u ka dhënë përgjigje të gjitha pretendimeve të kërkueseve, duke e bërë vendimin tërësisht të paarsyetuar.
- 10.4. *Parimi i sigurisë juridike*, pasi Gjykata e Lartë nuk ka mbajtur të njëjtin qëndrim me praktikën e saj në lidhje me juridiksionin gjyqësor. Janë mbi 20 vendime të Gjykatës së Lartë lidhur me juridiksionin vetëm në harkun kohor të viteve të fundit që e argumentojnë këtë konkluzion. Vendimet e Gjykatës së Lartë përbëjnë një shtyllë të rëndësishme të jurisprudencës si burim i së drejtës së bashku me kuadrin ligjor dhe nënligjor.

11. *Subjekti i interesuar, shoqëria “Adre Hydropower” S.r.l.*, në mënyrë të përmbledhur, ka prapësuar si vijon:

- 11.1. Pretendimi për cenimin e *së drejtës së aksesit* është i pabazuar, pasi, në rastin konkret, kërkueset kanë marrë përgjigje për pretendimet e tyre në lidhje me çështjen e juridiksionit, për të cilën vetë ato kanë pranuar atë të arbitrazhit. Në këtë kuptim, gjykatat shqiptare, duke konstatuar mungesën e juridiksionit të tyre për zgjidhjen në themel të mosmarrëveshjes, nuk i kanë mohuar aksesin kërkueseve, por ia kanë deleguar atë juridiksionit të arbitrazhit, i cili i ka dhënë përgjigje themelit të pretendimeve të tyre. Argumentet e tjera të kërkueseve në lidhje me cenimin e *së drejtës së aksesit* nga Gjykata e Lartë, pasi kjo e fundit ka injoruar faktet e çështjes, si edhe ka interpretuar dhe zbatuar gabim ligjin për pavlefshmërinë e veprimit juridik, nuk hyjnë në juridiksionin e Gjykatës, pasi ato

kanë të bëjnë me vlerësimin dhe interpretimin e fakteve të mosmarrëveshjes, të cilat janë kompetencë ekskluzive e gjykatave të juridiksionit të zakonshëm.

11.2. Edhe pretendimi i kërkueseve për cenimin e *parimit të sigurisë juridike* është i pabazuar, pasi, sipas jurisprudencës së Gjykatës, ky parim lidhet me rregullimet ligjore dhe ndryshimet e tyre të paarsyeshme, të cilat sjellin përkeqësim të gjendjes ligjore të personave që iu nënshtrohen atyre dhe nuk zbatohet për vendimet gjyqësore. Gjithashtu, kërkuestet nuk kanë sjellë asnjë argument konkret se cili disponim i vendimit të Gjykatës së Lartë bie në kundërshtim me jurisprudencën e asaj gjykate. Në jurisprudencë konstante, Gjykata e Lartë ka nxjerrë jashtë juridiksionit gjyqësor çështjet në rastin e konstatimit të një klauzole arbitrazhi.

III

Vlerësimi i Gjykatës Kushtetuese

A. Për legjitimitimin e kërkueseve

12. Çështja e legjitimitimit (*locus standi*) është një ndër aspektet kryesore që lidhet me nisjen e një procesi kushtetues. Sipas neneve 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pikat 1, shkronja “i” dhe 2, të Kushtetutës, si dhe nenit 71 të ligjit nr. 8577/2000, çdo individ, person fizik ose juridik, subjekt i së drejtës private dhe publike, mund të vërë në lëvizje Gjykatën për gjykimin përfundimtar të ankesave kundër çdo akti të pushtetit publik ose vendimi gjyqësor që cenon të drejtat dhe liritë themelore të garantuara në Kushtetutë. Ankimi kushtetues individual, në çdo rast, duhet të plotësojë kriteret kumulative të nenit 71/a të ligjit nr. 8577/2000, që lidhen me shterimin e mjeteve juridike efektive, afatin e paraqitjes së kërkesës, pasojat negative të pësuar në mënyrë të drejtpërdrejtë e reale dhe mundësinë për rivendosjen e së drejtës së shkelur.

13. Në këtë këndvështrim, Gjykata çmon se kërkuestet legjitimohen *ratione personae*, bazuar në nenet 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pika 1, shkronja “i”, të Kushtetutës, pasi kanë qenë palë në procesin gjyqësor ndaj të cilit kanë ngritur pretendime në këtë Gjykatë, për rrjedhojë kanë interes të drejtpërdrejtë në çështjen e parashtruar.

14. Për sa i përket kriterit të *shterimit të mjeteve juridike efektive*, Gjykata vëren se kërkuestet i janë drejtuar asaj me ankim kushtetues individual, duke ngritur pretendime për procesin gjyqësor të zhvilluar në Gjykatën e Lartë, për të cilin nuk kanë më mjete të tjera

juridike në dispozicion për mbrojtjen e të drejtave të tyre kushtetuese përveç ankimit kushtetues individual.

15. Në lidhje me legjitimimin *ratione temporis*, bazuar në nenin 71/a, pika 1, shkronja “b”, të ligjit nr. 8577/2000, afati për paraqitjen e ankimit kushtetues individual është 4-muaj nga konstatimi i cenimit të së drejtës.

16. Gjykata ka vlerësuar se vënia në dispozicion të palëve e vendimeve të gjykatës ua bën të njohura atyre arsyet e vendimmarrjes, duke u dhënë mundësinë të ankohen nëse e shohin të arsyeshme. Për rrjedhojë, si datë e fillimit të afatit ligjor për paraqitjen e ankimit kushtetues individual, që i korrespondon momentit të konstatimit të cenimit, në kuptim të nenit 71/a, pika 1, shkronja “b”, të ligjit nr. 8577/2000, është data e marrjes dijeni efektivisht për vendimin gjyqësor të marrë në ushtrim të mjetit të fundit ankimor. Si rregull, kjo datë është ajo e shpalljes së vendimit gjyqësor të arsyetuar në prani të palës, kurse kur vendimi gjyqësor nuk shpallet i arsyetuar ose kur pala nuk është e pranishme, data e marrjes dijeni konsiderohet ajo e njoftimit shkresor ose elektronik të tij. Në rastin kur ankimi ka të bëjë me një vendim të Gjykatës së Lartë, data e marrjes dijeni konsiderohet data në të cilën vendimi i arsyetuar bëhet i disponueshëm për palët përmes depozitimit të tij në sekretarinë gjyqësore dhe publikimit në faqen zyrtare ose njoftimit elektronik të tij, në rast se palët kanë lënë të dhënat elektronike të kontaktit (*shih vendimin nr. 42, datë 19.09.2023 të Gjykatës Kushtetuese*).

17. Duke zbatuar këtë qasje, në rastin konkret, Gjykata, bazuar në informacionin e marrë nga Gjykata e Lartë, vëren se vendimi gjyqësor i kundërshtuar, i marrë në dhomën e këshillimit, është bërë i disponueshëm për palët në datën 03.07.2023, ndërsa ankimi kushtetues individual është paraqitur në Gjykatë në datën 07.09.2023, pra brenda afatit ligjor 4-mujor, për rrjedhojë kërkueset legjitimohen *ratione temporis*.

18. Në drejtim të legjitimit *ratione materiae*, Gjykata vëren se kërkueset, ndër të tjera, kanë pretenduar cenimin e *parimit të sigurisë juridike*, duke argumentuar se Gjykata e Lartë nuk ka mbajtur të njëjtin qëndrim me praktikën e saj për juridiksionin gjyqësor.

19. Në lidhje me këto argumente të kërkueseve, subjekti i interesuar ka prapësuar se ato nuk kanë sjellë asnjë argument konkret se cili disponim i vendimit të Gjykatës së Lartë bie në kundërshtim me jurisprudencën e asaj gjykate.

20. Gjykata në jurisprudencën e saj ka vlerësuar se interpretimi i ligjit është kompetencë e gjykatave të juridiksionit të zakonshëm dhe sidomos e Gjykatës së Lartë, e cila ka autoritetin të njësojë ose ndryshojë praktikën gjyqësore për të siguruar uniformitetin e

interpretimit të normave ligjore nga ana e gjyqtarëve të zakonshëm, përmes përcaktimit të linjave të interpretimit të cilave gjyqtarët duhet t'u përmbahen. Përfundimet në të cilat arrin Gjykata e Lartë nuk vlejnë vetëm për rastin konkret të zgjidhur prej saj, por për të gjitha rastet e ngjashme për gjykatat e tjera ose vetë kolegjet e thjeshta të asaj gjykate. Barazia në të drejta, mes të tjerash, përcakton edhe detyrimin për vendimmarrje të njëjtë e të qëndrueshme në çështje të ngjashme nga gjykatat e zakonshme (*shih vendimet nr. 14, datë 21.03.2023; nr. 47, datë 03.07.2017 të Gjykatës Kushtetuese*).

21. Në rastin në shqyrtim, Gjykata konstaton se kërkueset nuk kanë sjellë ndonjë argument konkret kushtetues për cenimin e parimit të sigurisë juridike. Në vlerësimin e Gjykatës, fakti që në rastin e kërkueseve Gjykata e Lartë ka arritur në një përfundim/vlerësim të ndryshëm nga praktika të tjera të saj, nuk përbën *apriori* cenim të parimit të sigurisë juridike, për sa kohë që ato nuk kanë arritur të provojnë cenimin e së drejtës për proces të rregullt në një nga aspektet e tij. Për rrjedhojë, Gjykata çmon se, sikundër prapësohet edhe nga subjekti i interesuar, argumentet e kërkueseve për cenimin e parimit të sigurisë juridike janë haptazi të pabazuara, ndaj ky pretendim nuk mund të merret në shqyrtim nga Gjykata.

22. Për sa u përket pretendimeve të tjera të kërkueseve, Gjykata vëren se ato kanë argumentuar se u është cenuar e drejta e aksesit dhe standardi i arsytimit të vendimit gjyqësor, pasi nuk kanë marrë zgjidhje përfundimtare për shuarjen e detyrimit të kthimit të huas dhe se Gjykata e Lartë nuk u ka dhënë përgjigje të gjitha pretendimeve të ngritura në rekurs. Sipas tyre, Gjykata e Lartë është shprehur për çështje të ligjit, të cilat janë marrë në shqyrtim kryesisht prej saj, pa njoftuar më parë palët për to, në kundërshtim me nenin 473/a të KPC-së. Po kështu, kërkueset kanë pretenduar se u është cenuar edhe e drejta e mbrojtjes, duke argumentuar se ato nuk janë njoftuar në asnjë prej formave të përcaktuara në nenin 482, pika 3, të KPC-së (*shih faqen zyrtare dhe e-mail-in edhe pse të dhënat ishin dhënë në shkallët e tjera të gjykimit*), për datën dhe orën e zhvillimit të gjykimit në Gjykatën e Lartë, si dhe përbërjen e trupit gjykues. Duke u bazuar në këto argumente, Gjykata vëren se këto pretendime hyjnë në juridiksionin kushtetues dhe do të shqyrtohen në vijim për bazueshmërinë e tyre në themel në drejtim të së drejtës së aksesit të lidhur me standardin e arsytimit të vendimit gjyqësor, si dhe në drejtim të së drejtës së mbrojtjes efektive.

B. Për themelin e pretendimeve

B.1. Për cenimin e së drejtës së aksesit të lidhur me standardin e arsytimit të vendimit gjyqësor

23. Kërkuëset kanë pretenduar se nuk kanë marrë zgjidhje përfundimtare për shuarjen e detyrimit të kthimit të huas dhe se Gjykata e Lartë nuk u ka dhënë përgjigje të gjitha pretendimeve të ngritura në rekurs. Po kështu, kërkuëset kanë pretenduar se Gjykata e Lartë është shprehur për çështje të ligjit, të cilat janë marrë në shqyrtim kryesisht prej saj, pa njoftuar më parë palët për to, në kundërshtim me nenin 473/a të KPC-së. Sipas tyre, ky cenim vërehet në paragrafin 27 të vendimit të Gjykatës së Lartë, ku evidentohet se ajo ka verifikuar pavlefshmërinë e kontratës së huas, si çështje ligjore për herë të parë, e paparaqitur më parë në rekurs ose kundërrekurs.

24. Subjekti i interesuar ka prapësuar se në rastin konkret kërkuëset kanë marrë përgjigje për pretendimet e tyre në lidhje me çështjen e juridiksionit, për të cilën vetë ato kanë pranuar juridiksionin e Gjykatës së Arbitrazhit. Në këtë kuptim, sipas subjektit të interesuar, gjykatat shqiptare, duke konstatuar mungesën e juridiksionit të tyre për zgjidhjen në themel të mosmarrëveshjes, nuk i kanë mohuar aksesin kërkuëseve, por ia kanë deleguar atë juridiksionit të arbitrazhit, i cili i ka dhënë përgjigje themelit të pretendimeve të tyre.

25. Gjykata në jurisprudencën e saj ka përcaktuar disa standarde kushtetuese, të cilat janë të lidhura nga pikëpamja organike dhe funksionale me njëra-tjetrën në mënyrë të tillë që cenimi i njërit standard ndikon në mënyrë të pashmangshme në cenimin e të tjerave. Në këtë kuptim, e drejta për t'u njoftuar dhe pjesëmarrja në proces është e lidhur me vendimmarrjen, sidomos kur ajo ndikon drejtpërsëdrejti mbi të drejtat subjektive ose interesat e ligjshëm të individit (*shih vendimet nr. 40, datë 22.12.2022; nr. 8, datë 23.02.2021; nr. 49, datë 22.07.2016 të Gjykatës Kushtetuese*). Gjithashtu, Gjykata ka theksuar se shteti i së drejtës nuk mund të konceptohet pa u njohur individëve të drejtën për t'iu drejtuar gjykatës, e cila nuk përfshin vetëm të drejtën për të filluar një proces, por edhe të drejtën për të pasur një zgjidhje gjyqësore përfundimtare për mosmarrëveshjen. Nëse mohohet kjo e drejtë, procesi konsiderohet i parregullt, sepse aksesin në gjykatë është, përpara së gjithash, kusht kryesor për të realizuar mbrojtjen e të drejtave të tjera të individit (*shih vendimet nr. 40, datë 22.12.2022; nr. 29, datë 01.11.2022; nr. 17, datë 24.03.2014 të Gjykatës Kushtetuese*).

26. Sipas nenit 473/a, paragrafi 2, të KPC-së, kur Gjykata e Lartë vë në diskutim çështje të ligjit, të cilat merren në shqyrtim kryesisht dhe për të cilat palët nuk kanë paraqitur më parë mendimin e tyre, përpara shqyrtimit të rekursit urdhërohet njoftimi i palëve dhe caktohet afati

për depozitimin e parashtresave të tyre për çështjet e ligjit. Në këtë kuptim, Gjykata është shprehur se palëve duhet t'u jepet mundësia të paraqesin paraprakisht mendimin e tyre për çështjet ligjore të analizuara kryesisht nga ajo gjykatë në mënyrë që t'u garantohet efektivisht e drejta e aksesit (*shih vendimet nr. 9, datë 27.02.2024; nr. 13, datë 21.03.2023; nr. 7, datë 21.02.2023 të Gjykatës Kushtetuese*).

27. Gjithashtu, Gjykata ka theksuar se e drejta për proces të rregullt ligjor përfshin edhe të drejtën për të pasur një vendim gjyqësor të arsyetuar, që i garantohet individit nga nenet 42 dhe 142, pika 1, të Kushtetutës. Arsyetimi i vendimeve është element thelbësor i një vendimi të drejtë. Funkcioni i një vendimi të arsyetuar është t'u tregojë palëve që ato janë dëgjuar, si dhe u jep mundësinë atyre ta kundërshtojnë atë (*shih vendimet nr. 9, datë 23.02.2023; nr. 11, datë 21.04.2022; nr. 10, datë 04.03.2021 të Gjykatës Kushtetuese*). Detyrimi për garantimin e standardit të arsyetimit të vendimit gjyqësor nuk nënkupton se kërkohet arsyetim i detajuar për çdo pretendim të palëve ndërgjyqëse, por ai varet nga natyra e vendimit në fjalë (*shih vendimet nr. 17, datë 23.03.2023; nr. 80, datë 18.12.2017; nr. 34, datë 13.06.2016 të Gjykatës Kushtetuese*). Zbatimi i këtij parimi është vlerësuar nga Gjykata rast pas rasti, në varësi të rrethanave konkrete të çështjes, duke analizuar nëse vendimet gjyqësore të kundërshtuara e kanë përmbushur në mënyrë të mjaftueshme detyrimin për arsyetimin e vendimeve të tyre. Detyrimi për të respektuar këtë standard ndryshon në varësi të rrethanave të çështjes konkrete dhe natyrës së vendimit dhe masa e arsyetimit varet nga natyra e vendimit në fjalë (*shih vendimet nr. 2, datë 11.02.2021; nr. 1, datë 19.01.2018; nr. 25, datë 10.06.2011 të Gjykatës Kushtetuese*).

28. Në rastin konkret, Gjykata vëren se juridiksioni gjyqësor është vënë në lëvizje nga kërkueset nëpërmjet kërkesëpadsisë, me objekt konstatimin e shuarjes së detyrimit “kthim huaje”. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë në përfundim të gjykimit ka deklaruar mungesën e juridiksionit për shqyrtimin e kësaj çështjeje. Gjithashtu, Gjykata konstaton se në gjykatën e shkallës së parë dhe Gjykatën e Lartë është diskutuar, në thelb, për çështjen e juridiksionit dhe akteve të lidhura midis palëve, kontratës paraprake të shitjes së kuotave dhe kontratës së huas. Në ndryshim nga sa pretendojnë kërkueset, Gjykata vëren se çështja e nxjerrjes jashtë juridiksionit gjyqësor është ngritur si pretendim nga subjekti i interesuar (pala e paditur), sipas të cilit paragrafi 9 i kontratës paraprake të shitjes së kuotave parashikon se çdo lloj mosmarrëveshje do t'i nënshtrohet juridiksionit të Gjykatës së Arbitrazhit. Ndërsa, sipas

pretendimit të kërkueseve, të ngritur në gjykatën e shkallës së parë, kjo kërkesë e subjektit të interesuar ishte e pabazuar, ndaj duhej të rrezohej.

29. Sipas gjykatës së shkallës së parë, bazuar në nenin 59 të KPC-së, gjykata, në çdo fazë dhe shkallë të gjykimit, qoftë edhe kryesisht, merr në shqyrtim nëse çështja që shqyrton, bën pjesë në juridiksionin gjyqësor. Në vlerësimin e gjykatës së shkallës së parë, në rastin konkret, kontrata e huas, ndryshe nga ajo paraprake e shitjes së kuotave, e cila është kontrata kryesore në qëllimin e palëve, është nënshkruar vetëm nga shoqëria “Energy Albania Group” sh.p.k. Në këtë kuptim, sipas gjykatës së shkallës së parë, rezulton se baza juridike e marrëdhënies së palëve është kontrata paraprake e shitjes së kuotave dhe ky fakt është konfirmuar nga vetë palët paditëse, të cilat në këtë gjykim janë bashkë, siç janë palë edhe në kontratën paraprake të shitjes së kuotave, pasi, në të kundërt, në rast se shkak i padisë do të ishte kontrata e huas, paditës i legjitimuar do të ishte vetëm shoqëria “Energy Albania Group” sh.p.k. Në këto kushte, duke qenë se marrëdhënia ndërmjet palëve gjente shkakun e saj ligjor në kontratën paraprake të shitjes së kuotave, gjykata e shkallës së parë ka vlerësuar se është në dispozitat e saj që rregullohen të drejtat dhe detyrimet lidhur me juridiksionin. Nga sa më sipër, sipas gjykatës së shkallës së parë, rezulton se çdo mosmarrëveshje që shkakun e saj ligjor e ka në kontratën paraprake të shitjes së kuotave dhe aktet e nxjerra në zbatim të saj, kompetencë ekskluzive për gjykimin e tyre do të ketë Gjykata e Arbitrazhit Romë (*shih faqet 3 dhe 4 të vendimit të gjykatës së shkallës së parë*).

30. Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë ka arsyetuar se çështja e juridiksionit është një nga çështjet më të rëndësishme procedurale, mosrespektimi dhe moszgjidhja drejt e së cilës sjell automatikisht prishjen e vendimit. Sipas atij kolegji, nëse çështja hyn në juridiksionin gjyqësor ose në ndonjë juridiksion tjetër, ka rëndësi të madhe për fatin e çështjes dhe për zgjidhjen përfundimtare të saj. Në këtë kuptim, Kolegji Civil ka vlerësuar se bazuar në nenin 59 të KPC-së, çështja e juridiksionit mund të jetë objekt shqyrtimi gjyqësor nga çdo gjykatë e pushtetit gjyqësor dhe në çdo fazë gjykimi, dhe se çdo lloj gjykate në çdo shkallë gjykimi ka të drejtë të marrë në shqyrtim, të analizojë dhe të vendosë nëse çështja është në juridiksionin gjyqësor ose në ndonjë juridiksion tjetër, përfshirë atë të Gjykatës së Arbitrazhit. Sipas Kolegjit Civil, vlerësimin nëse çështja hyn në juridiksionin gjyqësor ose jo, gjykata mund ta bëjë edhe kryesisht, pra dhe pa u pretenduar nga palët, kjo pasi çështja e juridiksionit është e lidhur ngushtë me elementet që përbëjnë administrimin e procesit gjyqësor, si dhe me të drejtën për

proces të rregullt ligjor (*shih paragrafët 17 dhe 19-20 të vendimit të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë*).

31. Lidhur me paragrafin 27 të vendimit të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, mbi të cilin kërkueset mbështesin pretendimin e tyre, Gjykata konstaton se ai kolegji ka çmuar se kontrata e huas me të cilën pala paditëse (kërkueset) pretendon se ka ndryshuar klauzolën e arbitrazhit, nuk është e vlefshme, pasi ajo është nënshkruar vetëm nga shoqëria “Energy Albania Group” sh.p.k dhe nuk është nënshkruar edhe nga shoqëria tjetër “MP-HEC” sh.p.k, sikurse kontrata paraprake e shitjes së kuotave. Po kështu, sipas Kolegjit Civil, për zgjidhjen e çështjes ai do të duhej të interpretonte dhe analizonte kushtet e kontratës paraprake të shitjes së kuotave, në të cilën referon kontrata e huas, gjë të cilën e ndalon paragrafi 9 i kontratës paraprake të shitjes së kuotave, i cili përcakton klauzolën e arbitrazhit.

32. Nisur nga sa më lart, Gjykata çmon se nuk rezulton që Gjykata e Lartë të ketë vënë në diskutim çështje të ligjit, për të cilat palët nuk kanë qenë në dijeni ose nuk kanë pasur mundësinë të debatonin, ose të jepnin mendimin e tyre më parë, përkundrazi, rezulton se Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë ka vlerësuar njësoj si gjykata e shkallës së parë, se paragrafi 9 i kontratës paraprake të shitjes së kuotave referon juridiksionin e Gjykatës së Arbitrazhit në zgjidhjen e mosmarrëveshjeve midis palëve. Po kështu, Gjykata konstaton se gjykatat e juridiksionit të zakonshëm, në ushtrim të kompetencës së tyre, kanë interpretuar përmbajtjen e kontratave dhe kanë arritur në përfundimin se ato janë të lidhura, duke arsyetuar se kontrata e huas nuk mund të interpretohet pa analizuar kushtet e kontratës paraprake të shitjes së kuotave.

33. Bazuar në këto konsiderata, Gjykata vlerëson se kërkueset kanë pasur mundësi të paraqisnin paraprakisht mendimin e tyre për çështjet ligjore të analizuara nga Gjykata e Lartë, duke iu garantuar efektivisht e drejta e aksesit. Prandaj, pretendimi i tyre se Gjykata e Lartë është shprehur për çështje të ligjit, të cilat janë marrë në shqyrtim kryesisht prej saj, pa njoftuar më parë palët për to, sipas nenit 473/a të KPC-së, nuk është i bazuar. Gjithashtu, arsyetimi i gjykatave të juridiksionit të zakonshëm për nxjerrjen e çështjes jashtë juridiksionit gjyqësor, për shkak të lidhjes së kontratës së huas me kontratën paraprake të shitjes së kuotave, nuk duket të ketë interpretuar ose zbatuar ligjin në mënyrë arbitrare.

34. Gjithashtu, referuar përmbajtjes së vendimit të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë të kundërshtuar nga kërkueset, Gjykata konstaton se ai pasqyron në mënyrë të plotë rrethanat e çështjes, shkaqet e rekursit dhe vlerësimin e tij në drejtim të zgjidhjes së mosmarrëveshjes konkrete. Gjykata e Lartë ka argumentuar mjaftueshëm vendimin e saj, duke u dhënë përgjigje

të arsyetuar pretendimeve për shkakun mbi të cilin kërkueset kanë ushtruar të drejtën e rekursit, që kishte të bënte me mungesën e juridiksionit të Gjykatës së Arbitrazhit dhe zgjidhjen e mosmarrëveshjes nga juridiksioni gjyqësor shqiptar. Në këtë kuptim, Gjykata e Lartë e ka përmbushur detyrimin e saj për arsyetimin e vendimit gjyqësor sipas standardeve të vendosura nga jurisprudenca kushtetuese.

35. Për rrjedhojë, Gjykata çmon se pretendimi i kërkueseve për cenimin e së drejtës së aksesit të lidhur me standardin e arsyetimit të vendimit gjyqësor është i pabazuar.

B.2. Për cenimin e së drejtës së mbrojtjes efektive

36. Kërkueset kanë pretenduar se nuk janë njoftuar në asnjë prej formave të përcaktuara në nenin 482, pika 3, të KPC-së për datën dhe orën e zhvillimit të gjykimit në Gjykatën e Lartë, si dhe përbërjen e trupit gjykues, edhe pse të dhënat ishin dhënë në shkallët e tjera të gjykimit.

37. Në jurisprudencën kushtetuese është theksuar rëndësia e së drejtës për t'u njoftuar për të marrë pjesë në gjykim, e cila u paraprin të drejtave të tjera, pasi nëse pala ndërgjyqëse nuk njoftohet për datën dhe orën e seancës, ajo detyrimisht do të gjendet në pamundësi objektive për të ushtruar të drejtat që i garantohen nga neni 42 i Kushtetutës në kuadrin e një procesi të rregullt ligjor. Gjithashtu, e drejta për të marrë pjesë në gjykim krijon të njëjtat mundësi për të paraqitur prova dhe argumente në mbrojtje të interesave vetjakë në raport me palën kundërshtare (*shih vendimet nr. 14, datë 21.03.2023; nr. 8, datë 23.02.2021; nr. 21, datë 04.04.2016 të Gjykatës Kushtetuese*). Për sa i takon procesit në Gjykatën e Lartë, kjo e fundit, pavarësisht nëse i shqyrton çështjet në seancë të hapur publike ose mbi bazë të dokumenteve, ka detyrimin të verifikojë nëse palët në proces kanë marrë dijeni efektivisht për rekursin dhe procesin, me qëllim garantimin e së drejtës së mbrojtjes dhe parimit të barazisë së armëve në gjykim (*shih vendimet nr. 14, datë 21.03.2023; nr. 21, datë 04.04.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

38. Kërkesat kushtetuese të procesit të rregullt ligjor janë reflektuar në përmbajtje të nenit 61 të ligjit nr. 49/2012 “Për gjykatat administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”, të ndryshuar, sipas të cilit, shqyrtimi i rekursit në Kolegjin Administrativ të Gjykatës së Lartë, si rregull, bëhet mbi bazë të dokumenteve, në dhomën e këshillimit (*pika 1*). Gjyqtari relator cakton datën dhe orën për shqyrtimin e çështjes në dhomën e këshillimit, duke urdhëruar njoftimin e palëve. Sekretaria e gjykatës njofton, me shpallje, ditën dhe orën e shqyrtimit të rekursit, si dhe përbërjen e trupit gjykues, të paktën 15 ditë përpara (*pika 2*). Në

shtesë të këtyre rregullave, neni 482, pika 3, i KPC-së, i zbatueshëm për gjykimin administrativ, parashikon se njoftimi me shpallje bëhet edhe në faqen e internetit të Gjykatës së Lartë. Krahas njoftimit me shpallje, kjo dispozitë parashikon edhe njoftimin individual kur palët ose përfaqësuesit e tyre kanë lënë të dhënat e tyre elektronike të kontaktit në shkallët e tjera të gjykimin. Këto rregulla janë detajuar në urdhrin nr. 131, datë 02.07.2021 “Për publikimin e datave të gjykimeve dhe njoftimin e palëve” të nxjerrë nga zëvendëskryetari i Gjykatës së Lartë.

39. Në rastin konkret, referuar akteve bashkëlidhur kërkesës, rezulton se rekursi i paraqitur nga kërkueset është regjistruar në Gjykatën e Lartë në datën 03.04.2023, ndërsa shqyrtimi i çështjes në dhomën e këshillimit është caktuar të zhvillohet në datën 26.04.2023. Gjithashtu, rezulton se në datën 11.04.2023, në mjediset e Gjykatës së Lartë është shpallur lista e çështjeve për shqyrtim në dhomën e këshillimit në datën 26.04.2023, ku përfshihej edhe çështja e kërkueseve, si dhe përbërja e trupit gjykues. I njëjti njoftim rezulton të jetë bërë edhe në faqen zyrtare të Gjykatës së Lartë. Gjithashtu, po sipas faqes zyrtare të asaj gjykate, rezulton se në datën 26.04.2023 ajo ka njoftuar edhe vendimmarrjen për çështjet e shqyrtuara në atë datë, ku përfshihej dhe çështja e kërkueseve. Ndërkohë, sipas akteve të dosjes gjyqësore, rezulton se në rekursin e paraqitur nga mbrojtësit e kërkueseve, ata kanë lënë të dhënat e tyre elektronike të kontaktit (*e-mail*) dhe nuk rezulton që atyre t’u jetë komunikuar njoftimi për datën dhe orën e zhvillimit të seancës individualisht në këtë mënyrë.

40. Në këtë kontekst faktesh, Gjykata ka vlerësuar se një mangësi e tillë duhet analizuar në aspektin e ndikimit të saj në të drejtën kushtetuese të mbrojtjes efektive të lidhur me të drejta të tjera procedurale kushtetuese për kërkueset. Në këtë kuptim, Gjykata ka theksuar se jo çdo shkelje procedurale e bën procesin të parregullt, në aspektin e respektimit të të drejtave kushtetuese, dhe se ndikim të drejtpërdrejtë në një proces ligjor kanë ato shkelje thelbësore, vërtetimi i të cilave do të cenonte të drejtat dhe liritë themelore të individit (*shih vendimet nr. 14, datë 21.03.2023; nr. 38, datë 02.12.2021; nr. 71, datë 13.11.2017 të Gjykatës Kushtetuese*). Gjatë shqyrtimit të pretendimeve për të drejtën për proces të rregullt nuk mjafton vetëm konstatimi i shkeljes procedurale, por duhet të analizohet karakteri i saj, pasojat që kanë ardhur për kërkuesin dhe për interesat që ai përfaqëson (*shih vendimet nr. 14, datë 21.03.2023; nr. 38, datë 02.12.2021 të Gjykatës Kushtetuese*). Në çdo çështje të veçantë, duke pasur parasysh edhe të gjithë procedurën që mund të jetë ndjekur, Gjykata vlerëson nëse një kufizim ose shkelje gjatë kësaj procedure ka ndikuar drejtpërdrejt në zgjidhjen e çështjes dhe ia ka bërë palës të

pamundur mbrojtjen dhe zhvillimin e procesit gjyqësor në mënyrë të drejtë (*shih vendimet nr. 14, datë 21.03.2023; nr. 7, datë 28.02.2000 të Gjykatës Kushtetuese*).

41. Duke iu referuar këtyre standardeve, Gjykata çmon se mungesa e njoftimit individual nga Gjykata e Lartë, nëpërmjet adresave elektronike të kontaktit të lëna në paraqitjen e rekursit, nuk rezulton t'i ketë vendosur kërkueset në pozita të pafavorshme ose të ketë ndikuar në mohimin e së drejtës së mbrojtjes, në kuptimin substancial, ndaj nuk është e mjaftueshme që ta bëjë të parregullt, në kuptimin kushtetues, procesin gjyqësor të kundërshtuar. Në nxjerrjen e këtij përfundimi, Gjykata mban në konsideratë faktin se, nga njëra anë, janë kërkueset që kanë vënë në lëvizje Gjykatën e Lartë nëpërmjet paraqitjes së rekursit dhe kohën e shkurtër të marrjes në shqyrtim të tij nga momenti i depozitimit. Po kështu, njoftimi për datën dhe orën e shqyrtimit të çështjes së tyre ishte afishuar nga Gjykata e Lartë në këndin e njoftimeve në mjediset fizike të saj, si dhe në faqen e internetit. Nga ana tjetër, ato nuk kanë sjellë asnjë argument thelbësor të ri, të paparashtruar më parë, i cili potencialisht mund të sillte një rezultat të ndryshëm të zgjidhjes së çështjes së tyre nga Gjykata e Lartë.

42. Për sa më lart, Gjykata çmon se pretendimi i kërkueseve për cenimin e së drejtës së mbrojtjes efektive është i pabazuar.

43. Në përfundim, Gjykata vlerëson se pretendimet e kërkueseve në drejtim të cenimit të së drejtës së aksesit të lidhur me standardin e arsytimit të vendimit gjyqësor, si edhe në drejtim të së drejtës së mbrojtjes efektive janë të pabazuara, sipas arsytimit të mësipërm të këtij vendimi, ndaj kërkesa të rrëzohet.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese, në mbështetje të neneve 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pika 1, shkronja “i”, të Kushtetutës, si dhe neneve 72 e vijues të ligjit nr. 8577, datë 10.02.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar, me shumicë votash,

V E N D O S I:

1. Rrëzimin e kërkesës.

Ky vendim është përfundimtar dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Marrë më 23.04.2024

Shpallur më 29.05.2024

MENDIM PAKICE

1. Në gjykimin kushtetues të çështjes së vënë në lëvizje nga shoqëritë “Energy Albania Group” sh.p.k., dhe “MP-HEC” sh.p.k., me objekt shfuqizimin e vendimit të Gjykatës së Lartë që ka lënë në fuqi vendimin e gjykatës së shkallës së parë për nxjerrjen e çështjes jashtë juridiksionit gjyqësor, jemi kundër vendimit të shumicës, pasi vlerësojmë se kërkesa duhej të ishte pranuar. Në mbështetje të nenit 132, pika 3, të Kushtetutës dhe nenit 72, pika 8, të ligjit nr. 8577/2000, që parashikojnë publikimin e mendimit të pakicës së bashku me vendimin përfundimtar të Gjykatës, parashtrajmë në vijim argumentet që mbështesin qëndrimin tonë kundër.

2. Kërkuueset kanë paraqitur ankim kushtetues individual, duke pretenduar se vendimi i gjykatës së shkallës së parë për nxjerrjen e çështjes jashtë juridiksionit gjyqësor, i cili është lënë në fuqi nga Gjykata e Lartë, u ka cenuar të drejtën kushtetuese për proces të rregullt ligjor, në aspektin e aksesit në gjykatë, të garantuar nga neni 42 i Kushtetutës, për sa kohë ato nuk kanë marrë përgjigje përfundimtare për pretendimin se detyrimi për kthimin e huas ishte shuar.

3. Pretendimi i kërkueseve është analizuar nga shumica në këndvështrimin e së drejtës së aksesit në gjykatë të lidhur me standardin e arsytimit të vendimit gjyqësor dhe në përfundim është vlerësuar se pretendimi është i pabazuar. Sipas shumicës, nuk rezulton që Gjykata e Lartë të ketë vënë në diskutim çështje të ligjit, për të cilat palët nuk kanë qenë në dijeni ose nuk kanë pasur mundësinë të debatonin apo të jepnin mendimin e tyre më parë, përkundrazi, rezulton se Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë ka vlerësuar njësoj si gjykata e shkallës së parë, se paragrafi 9 i kontratës paraprake të shitjes së aksioneve referon juridiksionin e Gjykatës së Arbitrazhit në zgjidhjen e mosmarrëveshjeve midis palëve. Po kështu, sipas shumicës, gjykatat e juridiksionit të zakonshëm, në ushtrim të kompetencës së tyre, kanë interpretuar përmbajtjen e kontratave dhe kanë arritur në përfundimin se ato janë të lidhura, duke arsyetuar se kontrata e huas nuk mund të interpretohet pa analizuar kushtet e kontratës paraprake të shitjes së kuotave. Në vlerësimin e shumicës, kërkuueset kanë pasur mundësi të paraqisnin paraprakisht mendimin e tyre për çështjet ligjore të analizuara nga Gjykata e Lartë, duke iu garantuar efektivisht e drejta e aksesit dhe se arsyetimi i gjykatave të juridiksionit të zakonshëm për nxjerrjen e çështjes jashtë juridiksionit gjyqësor, për shkak të lidhjes së kontratës së huas me kontratën paraprake të shitjes së aksioneve, nuk duket të ketë interpretuar ose zbatuar ligjin në mënyrë arbitrare (*shih paragrafët 32-34 të vendimit*).

4. Në ndryshim nga shumica, ne, gjyqtarët në pakicë, çmojmë se pretendimi i kërkueseve për cenimin e së drejtës së aksesit në gjykatë është i bazuar. Në nenin 42, pika 2, të Kushtetutës parashikohet, ndër të tjera, se kushdo, për mbrojtjen e të drejtave, lirive dhe interesave të tij kushtetues dhe ligjorë, ka të drejtën e gjykimit të çështjes së tij/saj nga një gjykatë. E drejta e aksesit i garanton individit t'i drejtohet një gjykate, e cila duhet të dëgjojë pretendimet e tij/saj dhe të shpallë një vendim pas një gjykimi të drejtë dhe publik. Kjo e drejtë nuk përfshin vetëm të drejtën për të filluar një proces, por edhe të drejtën për të pasur, nga ana e gjykatës, një zgjidhje përfundimtare për mosmarrëveshjen objekt gjykimi, pasi aksesi në gjykatë duhet të jetë substantiv dhe jo thjesht formal (*shih vendimet nr. 31, datë 03.11.2022; nr. 22, datë 29.04.2021; nr. 3, datë 23.02.2016 të Gjykatës Kushtetuese*). Nëse mohohet kjo e drejtë, procesi konsiderohet i parregullt, sepse aksesi në gjykatë është, përpara së gjithash, kusht kryesor për të realizuar mbrojtjen e të drejtave të tjera të individit (*shih vendimet nr. 26, datë 09.04.2024; nr. 22, datë 25.04.2023; nr. 14, datë 21.03.2023 të Gjykatës Kushtetuese*).

5. Gjykata i ka kushtuar rëndësi të veçantë rasteve kur gjykatat e zakonshme nxjerrin çështjet jashtë juridiksionit gjyqësor, për shkak se ky lloj vendimi gjyqësor ndërhyr tek e drejta e aksesit në gjykatë të individit. Sipas Gjykatës, e drejta e aksesit në një organ gjyqësor duhet të jetë një e drejtë që lidhet me themelin dhe jo një e drejtë e pastër formale, pasi aksesi në gjykatë duhet të jetë substancial dhe jo thjesht formal (*shih vendimet nr. 18, datë 15.03.2016; nr. 2, datë 29.01.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

6. Sipas Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ), zgjedhja vullnetare nga palët e juridiksionit të arbitrazhit, në parim, nuk ngre ndonjë çështje sipas nenit 6, paragrafi 1, të KEDNJ-së (*shih Mutu dhe Pechstein kundër Zvicrës, datë 02.10.2018, § 96; Apollo Engineering Limited kundër Mbretërisë së Bashkuar (dek.), datë 02.07.2019, § 38*). Pranimi i një klauzole arbitrazhi që të konsiderohet si heqje dorë nga garancitë e procesit të rregullt ligjor duhet të jetë “i lirë, i ligjshëm dhe i paekuivok” (*shih Suda kundër Republikës Çeke, datë 28.10.2010, §48; Mutu dhe Pechstein kundër Zvicrës, datë 02.10.2018, § 96; Beg S.p.a kundër Italisë, datë 20.05.2021, § 127*). Megjithatë, kur palët bien dakord për arbitrazhin, kjo nuk nënkupton automatikisht se ato kanë hequr dorë pa mëdyshje nga të gjitha të drejtat e tyre, sipas nenit 6, paragrafi 1, të KEDNJ-së (*shih Mutu dhe Pechstein kundër Zvicrës, datë 02.10.2018, §§ 121-123*). Po kështu, GJEDNJ-ja, në rastet e nxjerrjes së çështjes jashtë juridiksionit gjyqësor, ka pohuar se kufizohet ushtrimi i së drejtës së aksesit në gjykatë, ndaj

duhet analizuar nëse rrethanat e rastit e justifikojnë një kufizim të tillë (*shih Cudak kundër Lituanisë, datë 23.03.2010, § 59*).

7. Në zbatim të këtyre standardeve të mësipërme vlerësojmë se nxjerrja e çështjes së kërkueseve nga juridiksioni gjyqësor ka ndërhyrë në të drejtën e tyre të aksesit në gjykatë. Ky përfundim bazohet fillimisht në përmbajtjen e nenit 135, pika 1, të Kushtetutës, që i jep Gjykatës së Lartë dhe gjykatave të zakonshme pushtetin gjyqësor *vis-à-vis* përmbajtjes së nenit 42 të Kushtetutës, që garanton të drejtën e aksesit në gjykatë për çdo individ. Kjo do të thotë se kompetenca e dhënies së drejtësisë u përket gjykatave të sistemit gjyqësor dhe individit nuk mund t'i mohohet e drejta që mosmarrëveshjen ta zgjidhë në juridiksionin gjyqësor. Në këtë mënyrë, nxjerrja e një mosmarrëveshjeje jashtë juridiksionit gjyqësor me arsyetimin se kompetenca i përket Gjykatës së Arbitrazhit përbën rast përjashtimor, për të cilin vullneti i palëve duhet të jetë pa vese, si dhe të jetë shfaqur shprehimisht dhe qartësisht në kontratë. Nga ana tjetër, nëse kontrata përmban një klauzolë që përcakton se kompetenca e zgjidhjes së mosmarrëveshjeve i përket sistemit gjyqësor dhe jo arbitrazhit, atëherë gjykatat e juridiksionit të zakonshëm kanë detyrimin për të dhënë arsye të plota dhe të qarta se përse nuk gjen zbatim kjo klauzolë kontraktore. Në kushtet kur kontrata ka forcën e ligjit, vepron prezumimi se të gjitha klauzolat kontraktore janë të detyrueshme dhe çdo interpretim i ndryshëm nga gjykatat ka nevojë për arsye bindëse që lidhen me veset e vullnetit, përfshirë pozitën e pafavorshme negociuese ose me përmbajtjen e paligjshme të kontratës.

8. Në çështjen konkrete, vihet re se midis shoqërive tregtare rezultojnë të jenë lidhur dy kontrata noteriale: (i) kontrata e datës 19.03.2015 për premtimin e shitjes së kuotave të shoqërisë “MP-HEC” sh.p.k., e cila përmban një klauzolë arbitrazhi; (ii) dhe kontrata e datës 24.03.2015 për dhënien e huas, e cila përmban një klauzolë për juridiksionin gjyqësor. Thelbi i çështjes ka të bëjë me interpretimin që gjykatat e zakonshme u kanë bërë klauzolave kontraktore të dy kontratave në fjalë, si dhe me faktin nëse dy kontratat janë akte të mëvetëshme. Gjykatat e juridiksionit të zakonshëm kanë arsyetuar se kontrata e dytë është e aksesore e kontratës së parë dhe është e lidhur pashmangshmërisht me të. Me anë të këtij arsyetimi, ato kanë arritur në konkluzionin se megjithëse dy kontratat kanë klauzola të ndryshme për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve (e para me arbitrazh dhe e dyta me juridiksion gjyqësor), klauzola e arbitrazhit e kontratës së parë zbatohet edhe për mosmarrëveshjet e kontratës së huas, ndaj kanë vendosur nxjerrjen e çështjes jashtë juridiksionit gjyqësor, me pasojë kufizimin e së drejtës së aksesit në gjykatë të kërkueseve.

9. Duke analizuar interpretimin e klauzolave kontraktore të bërë nga gjykatat e juridiksionit të zakonshëm, çmojmë se ai nuk përmbush standardet kushtetuese dhe konventore, pasi, duke mos dhënë arsye bindëse se përse nuk ka marrë në konsideratë vullnetin e shfaqur nga palët lirisht dhe shprehimisht në kontratën e huas. Më konkretisht, dy kontratat rezultojnë të mëvetëshme në disa drejtime: (i) referuar natyrës dhe objektit të tyre, shitja dhe huaja janë të dyja kontrata kryesore; (ii) referuar palëve kontraktore, ato nuk janë ekzaktësisht të njëjta, sepse kontrata e parë “*Premtim shitje*” ka krijuar një marrëdhënie juridike mes tre subjekteve të së drejtës – dy kërkueseve dhe subjektit të interesuar, ndërsa kontrata e dytë e “*Huas*” ka krijuar një marrëdhënie tjetër juridike, mes dy subjekteve të së drejtës – kërkueses shoqërisë “*Energy Albania Group*” sh.p.k. dhe subjektit të interesuar; (iii) referuar përmbajtjes së dy kontratave, kontrata e huas parashikon kushtin e marrjes së autorizimeve dhe lejeve për shitjen e kuotave, kusht i cili nëse përmbushet brenda afatit kontraktor, krijon detyrimin për kthimin e huas dhe anasjelltas, nëse autorizimet dhe lejet nuk merren, detyrimi për kthimin e huas shuhet. Në këtë mënyrë, si detyrimet, ashtu edhe eventualisht mosmarrëveshjet për të janë të mëvetëshme nga kontrata e parë.

10. Për sa më lart, është e qartë se bëhet fjalë për dy marrëdhënie juridike kontraktore që kanë gjeneruar mosmarrëveshje të ndryshme midis palëve kontraktore, për të cilat ato kanë përcaktuar me vullnet të qartë dhe shprehimisht përkatësisht: në kontratën e parë një klauzolë arbitrazhi, sipas së cilës kompetenca për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve të premtimit të shitjes së kuotave i përket Gjykatës së Arbitrazhit, ndërsa në kontratën e dytë, atë të huas, palët kontraktore kanë përcaktuar me vullnet të qartë dhe shprehimisht se kompetenca i përket Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë. Kontrata e huas nuk përcakton as në mënyrë të shprehur, as të nënkuptuar klauzolën e arbitrazhit. Gjuha e përdorur nga palët në klauzolën kontraktore që përcakton juridiksionin kompetent për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve është e shprehur qartë dhe nuk krijon paqartësi ose nuk lë shteg për nënkuptime, për rrjedhojë nuk dikton nevojën e interpretimit.

11. Në shtesë të argumenteve të mësipërme, evidentojmë se Gjykata e Arbitrazhit në Romë, pasi ka shqyrtuar mosmarrëveshjen e krijuar midis palëve, bazuar në kontratën e premtimit për shitje, mbështetur në paragrafin 9 të saj, ka refuzuar shqyrtimin e mosmarrëveshjes së krijuar për shkak të kontratës së huas, sepse kjo e fundit jo vetëm nuk e kishte një klauzolë të ngjashme për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve me arbitrazh, por kishte të përcaktuar që gjykata kompetente për shqyrtimin e mosmarrëveshjeve të palëve ishte Gjykata

e Rrethit Gjyqësor Tiranë (*shih vendimin e Gjykatës së Arbitrazhit të Romës faqet 7-8 në gjuhën italiane dhe faqet 5-6 në gjuhën shqipe*). Në këto kushte, mbeten të pamohueshme faktet se palët në kontratën e huas, me vullnet të lirë janë shprehur qartë për juridiksion gjyqësor dhe se kontrata është ligj për to, se Gjykata e Arbitrazhit në Romë, vendimi i së cilës ndonëse ende nuk është njohur në Shqipëri, ka pohuar që nuk është në kompetencën dhe juridiksionin e saj gjykimi i mosmarrëveshjeve të lindura nga kontrata e huas si kontratë e mëvetëshme. Kjo do të thotë se edhe sikur të anashkalohej për një moment diskutimi për natyrën e kontratave dhe tipologjinë e tyre, përsëri mbetet i evidentueshëm fakti që për mosmarrëveshjet që kanë lindur nga kontrata e huas kërkueset nuk kanë më asnjë mjet tjetër procedural dhe nuk kanë më asnjë mundësi rishqyrtimi nga trupa e arbitrazhit që është shprehur për mungesën e juridiksionit të saj. Në këtë mënyrë, mundësia e vetme që mbetet për zgjidhjen e mosmarrëveshjes është ajo nga gjykatat shqiptare të juridiksionit të zakonshëm, siç e kanë parashikuar edhe vetë palët.

12. Për sa më lart, në vlerësimin tonë, gjykatat e zakonshme, duke i konsideruar aktet e nënshkruara mes palëve si të lidhura me njëra tjetrën, ku sipas tyre kontrata e huas ishte aksesore e kontratës së shitjes së aksioneve, si edhe duke përcaktuar se zgjidhja e mosmarrëveshjeve do t'i nënshtrohej juridiksionit të arbitrazhit, i përmendur vetëm në kontratën paraprake të shitjes së aksioneve, i cili, sipas tyre, mbulon edhe zgjidhjen e mosmarrëveshjeve të kontratës së huas, pavarësisht se ajo përcakton në mënyrë të shprehur juridiksionin gjyqësor, u kanë mohuar kërkueseve të drejtën për t'iu drejtuar gjykatës dhe për të marrë zgjidhje përfundimtare për pretendimin e tyre, duke i cenuar të drejtën e aksesit.

13. Në përfundim, ne, gjyqtarët në pakicë, çmojmë se pretendimi i kërkueseve për cenimin e së drejtës së aksesit ishte i bazuar, ndaj ankimi kushtetues individual i tyre duhej të pranohej dhe të vendosej shfuqizimi i vendimit të Gjykatës së Lartë.

Kryetare: Holta Zaçaj

Anëtarë: Marsida Xhaferllari, Genti Ibrahimi, Marjana Semini